

Poznati o Titu

Autor Administrator
Monday, 27 April 2009
Zadnja Promjena Tuesday, 13 June 2017

Toma Zdravkoviæ, pjevaè:

U mom životu, Tito je imao posebno mesto. Godinama sam imao strašnu potrebu da o njemu napravim pesmu, ali buduæi da je on velika liènost, a moje pesme žive u kafanama, mislio sam da sve to nije u skladu sa mojim mogućnostima. Da je pesmu o Titu napravio jedan Konjoviæ, to bi iz cuga prošlo: ali ako to pravi jedan Toma Zdravkoviæ skoro da se ne sme! Ipak, Tiletu sam posvetio i napisao jednu pesmu. Zvala se "O, Stari, Stari", i komponovao sam je u vreme kad nam je svima bilo pot-rebno poleta, kad sam želeo da, kao je-dan kurentan pevaè koga mase slušaju, podstaknem ljude da o tome razmišljaju, jer sam i ja deo društva i ove sredine, sa svim pravima i obavezama. Tekst je ova-kav:

"O, Stari, Stari,
o, živi, živi,
poletite golubovi preko sinjeg mora
na krilima odnesite pozdrav srca moga
Nek nam Stari dugo živi
s pesmom u srcu,
nek sa nama deli i dobro i zlo,
o, Stari, Stari,
o, živi, živi..."

Bilo je to razmišljanje miliona ljudi u Jugoslaviji i nije trebalo biti šekspir ili Andriæ pa napraviti takve stihove. Obrad Jovoviæ iz "Jugotona" i ja odlučili smo da na drugu stranu ploèe snimim pesmu "Jugoslavija", jer zbog ozbiljnosti teme nije ima-lo smisla da snimam "Liljanu" ili "Buket belih ruža". Onda smo traku odneli u Kabi-net predsednika Tita da pesme presluša-ju i odluče da li mogu da se snime na plo-èu. Oni su traku èuli i poslali je Radio Beogradu. Tamo su preslušali snimak i odluče-li da je to kiè: tako mi je prièao sad pokojni Duško Radanèeviæ koji mi je objasnio da su èak imali partijski sastanak zbog moje trake! Kolegijum se sastao i ispred Radio Beograda taj snimak odbio. Nakon svega, pesmu sam prekrstio u "Majko, majko", pa ta numera i dan danas živi u narodu. Sve me je to mnogo pogodilo, jer sam pošteno i patriotski razmišljao, a vidi-te kako su mi uzvratili.

Pevao sam dvaput pred Titom: prvi put u Karađorđevu sedamdesetih godina. Tad sam izveo dve pesme: "Odlazi, omladino" i "Sliku tvoju ljubim". Prvi put sam bio blizu Tita, strašno istremiran i stalno imao želju da priðem tom stolu koji je samo pet-naest metara bio udaljen od mikrofona. Na žalost, nisam imao priliku lièno da ga upoznam. Drugi put sam pevao Titu u Sarajevu, mada sam imao želju da mu pevam još mnogo puta. Safet Isoviæ, pjevaè:

DANI: Je li taèno da ste sa Titom bili 60 puta? I šta danas mislite o Josipu Brozu?

ISOVIÆ: Nisam 60, ali jesam dosta puta. Maršal Tito me je osobno znao: on je bio korektan gospodin, koji je znao nositi bijele rukavice i lijepo se obuci, lijepo se ophoditi. O njemu sud treba da donese povijest, a meni je bilo lijepo sa njim. Kada god je Tito dolazio u Stojèevac ili Dom Armije, bilo mu je drago kad se ja pojavim. Mene je uvažavala i Jovanka Broz, njegova supruga, i žao mi je što ona danas provodi tako ružnu starost u Beogradu, ipak ona to nije zaslužila. Jovanka je bila prva dama i žena jednog velikog predsjednika. On je u svakom pogledu bio interesantna osoba. Sjeæam se nekih njegovih anegdota: nas su Rusi kritizirali zato što nismo svirali u njihovu sviralu, a jednom kad smo primili pšenicu iz Amerike da se prehranimo, oni su nam predbacivali da smo dobili škart. Tito im je duhovito odgovorio da ta pšenica nije ništa bolja ni gora od njihove koju nikad nismo dobili. Takoðer, poznavao sam cijeli niz vojnih liènosti, sa nekima sam bio u dobrim odnosima, dok sa nekima nisam, ali sjeæam se po lijepom nekih generala kao što je pokojni Pero Kosoriæ, koji je bio komandant u Sarajevu, zatim Zeželja, koji je bio Titov pratilac - sa njim sam proveo jednu cijelu noæ, naravno, ništa nismo razgovarali, samo smo pjevali u Novosadskoj banji; dopadao mi se Avdo Humo i njegova supruga, bili su uvijek odmjereni. S druge strane su oni što bi, ako ne bi Tito došao na neki prijem, upražnjavali alkohol i divljali. Zamislite kako podivlja, recimo, jedan šef Udbe za grad Smederevo! Baš taj je znao jako ružno dobacivati Džemalu Bijediæu, èak za stolom dok smo sjedili. To je bilo jedno vrijeme i sretno i nesretno: nesretno što smo bili u komunistièkom okruženju, a opet sretnije nego u istoènim zemljama, Bugarskoj, Èeškoj ili Poljskoj. I mi smo živjeli u nekoj neimaštini jedno vrijeme poslije Drugog svjetskog rata, ali je entuzijazam vladao. Najveæi kapital je bila sigurnost za ljude i graðane: vi ste mogli sa milion maraka noæiti na vrhu Jahorine i da ih stavite pod glavu a da se ništa ne desi. Ja Tita nisam mogao mrziti, iako nisam volio komunizam, ali mnogo ljudi oko njega nije valjalo. Doživio sam da Titov general, koji bi èuvao tuđe koze, jer nije imao škole, da nije otišao u partizane, nakon pojave Slobodana Miloševiæa poène da pljuje po Titu, i ja sam kao antikomunista skoèio da ga branim. To je vrhunac nepoštenja: valj'o mu je Tito više nego otac, a nije on jedini. Nisam za to da se danas osnivaju neka udruženja radi pomena Maršala Tita. On je odigrao svoju povijesnu ulogu i prepustimo ga povijesti - neka mirno odspava svoj vjeèni san. Komunizam je nepovratno otišao i to mora svak' da zna. Mislim da je Tito obmanjivan od ideologa tipa Kardelja ili Moše Pijade. Kardelj je na nama vježbao, dok je u Sloveniji bio u slaboj formi. Mišo Kovaè, pjevaè:

Govore da je Tito bio diktator, a ja tvrdim da to nije istina. On nije bio diktator, nego su oni što su ga okruživali od njega učinili - Boga! Zvali su me osam puta da mu pjevam, ja sam se svaki put izvukao i nisam otišao tom našem drugu Bogu. Ne cinim zbog toga od sebe heroja niti zamjeram onima koji su mu pjevali. Svatko je radio ono što je htio. Ja sam vjerovao i vjerujem u pravog Boga, a u Boga koji se zvao Josip Broz nisam vjerovao. Ni u njegov komunizam. S tim da nikad necu kazati da sam bio proganjan, da su mi zabranjivali odlazak u crkvu, da nisam smio nositi kriz na lancicu oko vrata... Ni Tito ni njegova komunisticka vlast nisu me dirali, odlazio sam u crkvu kad sam htio, otkad znam za sebe, nosim kriz oko vrata... I nije mi falila ni dlaka s glave. Bio sam popularan od vrha Slovenije do dna Makedonije, da sad kazem kako sam zbog svog hrvatstva bio ugnjetavan, to bi bila laz... Miroslav Krleža, književnik:

"Teško je reæi sto æe biti i kako æe biti poslije Tita. Ovaj prostor ostaje ono što je uvijek bio - prostor trenja, ili dodira, ako hoæete, ali uvijek prostor pretenzija jaèih suvereniteta. Ne treba nikada zaboraviti da se velike sile, ako ne ratuju, ali i kad ratuju meðu sobom, uvijek nagaðaju preko glava malih naroda. Tito je postao ono što je postao upravo zato jer je o tome imao preciznu svijest, jer je o tome trajno vodio raèuna i jer je znao neutralizirati nagodbe pa, dozvolile, i diktate velikih na raèun malih. U tom je smislu uèinio za položaj Hrvata više nego itko ikada u njihovoj povijesti. Ali Hrvati, kaæem vam, nisu toga svjesni.... I mogao bih vam u detalje prognozirati što æe mu se sve tovariti na dušu kad ode... Ali mogao bih vam takoðer toèno prognozirati, da æe poslije razdoblja odbacivanja, u ne znam koliko dalekoj budućnosti, Mišo Mariæ, pjesnik: Dragi moji sugraðani, dragi moji prijatelji, Poèašæen sam i sreæ da, bar rijeèju, mogu biti s Vama na ovaj Dan naših mladosti koji èinite Danom ustanka protiv zaborava i Praznikom Nade. U Vašoj nakani da Josipu Brozu vratite roðendan, ja vidim hrabru i plemenitu odluku da obnovite zakrðljala èula istine, pravde, poštenja i slobodarstva u neizvjesnosti bezumlja koje veæ predugo traje. Nakon što su nam iskasapili grad i domovinu, godinama nam kasape sjeæanja. Kasape i zabranjuju uspomene koje su jedini dokaz da smo s Titom obavili neke poštene, ljudske poslove u svojim i tuðim životima. Neka nam ne objašnjavaju naše vrijeme s Titom, mi smo to vrijeme živjeli. Neka nam ne objašnjavaju naše vrijeme bez Tita, mi smo to vrijeme jedva preživjeli i životarimo. I neka ne projektuju budućæe vrijeme našoj mladosti, mi želimo da ona svoje budućæe uživa. Moæe, èuvajuæi sjeæanja i uèeæi na uèenju Josipa Broza. Koji je jeste i biæe dokaz svijetu da je i ovdje živio svijet... I 24 godine po odlasku, u 23 prestonice svijeta, Ulice i Trgovi nose ime Josipa Broza. I u 24-toj, Mostaru, koji je glavni grad planete na našim kardinalnim mapama. Baveæi se poreðenjem Tita i lidera poslije njega koji su se obogatili na našoj klanici, londonski ”Tajms” je objavio izvještaj 95 najautoritativnijih britanskih i svjetskih analitièara koji tvrde da Tito za svoje vladavine nije iznio iz zemlje ni jedan jedini dolar, stavio na svoje ili neèije drugo ime, niti da se ijedan èlan njegove bliæe ili dalje rodbine okoristio njegovim položajem... Pred ulazak u treæi milenijum na Zapadu su pravljene liste 100 najveæih vojskovoða u istoriji svijeta. Na toj listi ime Josipa Broza se našlo u društvu s Hanibalom, Aleksandrom Makedonskim, Napoleonom... Iz tih i desetine drugih razloga, BBC æe i ove godine bar 5-6 puta emitovati jednosatnu emisiju o Titu, koju bivši državni sekretar USA, Iglberger (: Eagleberger) zakljuèuje rijeèima: ” Mnogi se slaæu sa mnom da Titu pripada mjesto meðu èetiri najveæe liènosti svijeta u cijelom ratnom i poslijeratnom periodu.” To jedino nepotrošivo blago s kojim raspolaæemo i akreditiv s kojim moæemo u Evropu i svijet, namakla nam je generacija èasnih predaka, u Titovoj, antifašistièkoj koloni. S ovih 700 naših, najroðenijih, s Partizanskog, koji su izmeðu poniænjenja i smrti odabrali – vjeènost. Vas, okupljene danas, ja osjeæam kao nastavak te kolone, odluèan da stane i opstane na posljednjim kotama izmeðu naših budućih i zaborava. Zaborav svetinja koje su nam preci stekli i ostavili u amanet, bila bi izdaja. Vi, danas, dokazujete da nas nisu uspjeli uplašiti, poniziti i da nismo izdali... Te osobine nismo imali od koga naslijediti... Vi, danas, dokazujete da naš odnos prema Titu nije samo stvar ljubavi, nego i mudrosti. Stvar samoodbrane, prkosa i ponosa, dalekovidosti, oèinske zabrinutosti... Ako je Tito s našim starim osjeæao ljudsku duænost da brani nas, kakvi bismo mi to ljudi bili da nismo, ovim sveæanim skupom, ustali u odbranu naših Starih i našeg Starog..... Djevojeice i djeèaci iz moje generacije, koje je zapala sreæa da rastu uz oèeeve, tepali su im: Stari. Sva ljubav svijeta smještana je u tu vremešnu rijeè. U debelom, porodiènom rjeèniku Mostara, punom milja i merhameta, bila su tri Stara. Oèevi, Most i Josip Broz... Živi oèevi su zabrinuti, mrtvi poèivaju u nemiru, nepovratni, Most se vraæa u julu, a Tito danas. S Mostom, obale æe biti bliæe jedna drugoj. S Titom, mi æemo biti bliæi jedni drugim, bliæi svijetu. S Mostom i s Titom, s oba naša plemenita Stara, Mostaru se vraæa dio njegove slavne prošlosti i otvaraju vrata za sliènu i ljepšu budućnost... Zato Vam, dragi moji sugraðani, dragi moji prijatelji, iz svega srca èestitam ovaj Dan svih naših Mladosti zahvalan što ste ga uèinili i Danom ustanka protiv zaborava i praznikom Nade. Sretan s Vama i ponosan na Vas, toplo molim da mi ovjerite produæenje èlanstva u Društvu koje nosi ime mog doæivotnog predsjednika, Josipa Broza Tita. Kaæem ”produæenje” jer u mojoj srèanoj, èlanskoj knjiæici nikad nije ni bilo prekinuto. Pozdravljam vas sa zahvalnošæu, prijateljstvom i dragošæu, Vaš drugar, Mišo Mariæ Omar Torihos, predsjednik Paname: "Govoreæi ovo o Mašelu Samori, podsjeæam se na sebe", rekao je Torihos, "i na neka svoja radikalistièka shvatanja u doba krize oko Panamskog kanala. Smatrao sam da Panamski kanal treba minirati i razoriti ako SAD ne prihvate naše zahtjeve i uslove za mirno rješenje problema. Mnogi se nijesu slagali sa mojim mišljenjem. U to vrijeme ste Vi, Tito, bili u posjeti Panami. Divio sam Vam se kao heroju iz oslobodilaèkog rata i sukoba sa SSSR-om. Radovao sam se susretu sa Vama, izmeðu ostalog i zato što sam vjerovao da æe moja radikalna zalaganja naiæi na Vašu punu podršku. Mislio sam: ko æe me drugi razumjeti i podræati ako ne heroj - maršal Tito. U prvom razgovoru sa Vama izloæio sam Vam svoje namjere. Upitali ste: a šta æu ako Amerikanci ne budu spremni u ovom momentu da idu toliko daleko i da odmah priznaju puni suverenitet Paname nad zonom Kanala. Spremno sam odgovorio da æu u tom sluèaju minirati i razoriti Kanal. Odgovorili ste mi da to ne èinim, jer ako velikoj sili stanete na æilu kucavicu njenih interesa ili njenog ponosa, ona se neæe ustruèavati ni od najkrvavijih mjera.

Reakcija SAD-a, ako bi minirali Panamski kanal, bila bi tragična za mali panamski narod - preduzeli bi, bojim se, i mjere koje bi dovele u pitanje čak i njegov opstanak. Ne slažu se sa Vama ja sam rekao da smo mi spremni da prihvatimo borbu sa njima, kao što ste vi prihvatili borbu sa daleko nadmoćnijim Nijemcima. Dobićemo i pomoć, doći će trupe iz prijateljskih zemalja da nam pomognu. Vi ste mi, odmahnuvši rukom, odgovorili da je drugačija situacija sada od one u kojoj je Jugoslavija vodila narodnooslobodilačku borbu. Strane trupe će možda i doći da pomognu, ali pitanje je da li će htjeti da se povuku kada vam ne bude više potrebna pomoć. Rekli ste da ućinimo sve da pregovorima oko Kanala ostvarimo maksimum onoga što je realno moguće, da ne izlažemo zemlju riziku uništenja. Bio sam razočaran ovakvim vašim stavovima. Pomislio sam da su godine preobrazile heroja Tita i pretvorile ga u oportunistu. Ali sam, ipak, postupio po vašem savjetu. Kada sam na istaknutim dužnostima saznao i stekao više iskustva, došao sam do zaključka da ste bili potpuno u pravu". Torihos je tada ustao i, poklonivši se Titu, rekao: "Hvala Vam, Maršale, što ste spasili panamski narod od moje plahovitosti i neiskustva". Alija Sirotanović, rudar: Ćekić i nakovanj Moja desna ruka je tridesetak godina držala lopatu: umije li ona malenom olovkom da napiše nešto o trideset i sedmom maju u slobodi. Velite da umije? Onda će napisati ovo: maj je za mene: Tito, sloboda, bratstvo i jedinstvo, mir, radnici, rudari, rad. Baštin; to i baštin; tim redom. Dva posljednja maja bez Tita i trideset pet pređašnjih s njim bude u meni sjećanja na susrete s voljenim Maršalom. Jakako, i na razgovore, riječi koje je govorio meni i mojim komorantima. Ne jamčim da ću baštin; sve poredati po mjeri novine i namjestiti kako valja ali ću vjerno pripomenuti i šćarin;ta mi je Stari kazao i šćarin;to ja o tome mislim. Veli on meni, biće trideset i devete u Beogradu. Bio sam tad narodni poslanik. Alija, treba uglja. Vidiš, zemlja poručena, kopaj, prebacuj norme. A on još kaže: doći će vrijeme kada će ugali višće trebati nego sada. Eto. došlo je to vrijeme. Ja, pravo da kažem, nisam vjerovao da će uglja višće; sada manjkati no ga je onda trebalo. Pa nam kaže i ovo: Alija, država je dobar domaćin. Svega treba da ima i da se što manje od drugoga moli i da svi u njoj živimo dobar i jednak i u ljubavi.....E, lakše je meni bilo razgovarati s Titom nego s nekim iz općine. nekako lako i razumljivo sve ti kaže, a tebi od prve jasno. pa onda, opet jedne prilike kazuje; ići ću ja po svijetu da tražimo prijatelje; ne može dobar domaćin bez komšiluka i poznanstva. Ali, zvaćemo i mi svakoga u goste; ko nam dobro misli. I svega ćemo mi imati i steći. Gledam ga i mislim; da mi je poživiti da vidim sijalicu na svom plafonu. To bi ta ista trideset i deveta-ne prošće; ni dvije iza nje-planu žarulja i u mojim prostorijama. Sve što nam je Tito govorio, radio, stekao i nama ostavio sve je to stećeno radom. rad je za mene i legitimacija; kojom se sve dokazuje. Ja bih i u liću kartu pisati; ko je kakav radnik: nek; se zna i nek; piše. Evo, nema kafe. nema. Kafa ne može u Bosni roditi. Ali može kukuruz, pšenica, ima uglja, teku rijeke. Sij. žanji, kopaj, benti, pa prodaj što pretekne i eto para da se kava kupi. ne imadnemo li čumura, nećemo ni kafe srkati. I nek; nećemo-pravo je. Ali, nema uglja. Dobro, velike fabrike, potražnja. Ali-što nema. Dok god bude više ljudi s olovkom u rukama nego onih s lopatom u jamama-neće ga biti dovoljno. Ni njega, ni kafe. Nemam ja ništa protiv olovke: bio sam poslanik, znam da je i ona teška i da i ona i kopa; na svoj način....nego, puno ljudi sjedi za stolovima i više zarađuju nego radnici. To nije pravo: radnika treba nagraditi. Ako ima i oklen; Ako baštin; nema, a neko dobar radnik: daj ga, barem, i pofali; metni u novine, oduži mu se nekako, vole to ljudi. rad od nerada treba otkidati i krpelj od kože. nerad je kao zemljotres: sve poručiti pred sobom. samo i kad se radi, valja dobro pomisliti kako. Evo, ljudi se opet vraćaju na zemlju. neka, to je dobro, jer pčela ne ide daleko od košnice. Ali gledaj što se čini: naprave fabriku na njivi, na oranju, bogati. Ma, fabrika može i na kamenju i sjediti; ali travka neće samo iz brazde. I omladina treba da se više okrene radu...Dobra nam je omladina, hoće zapeti kad treba, vole zemlju, Tita: mladi su onakvi, kakvi smo mi. Šćarin;to en valja kod njih, to su našćarin; grijesi. Tito nam je dosta toga ostavio, i najbolji domaćin svojoj djeci, sinovima. saćuvajmo ovo šćarin;to imamo, ponešćarin;to ćemo i sami steći: dotaći i našćarin;oj djeci. pa, vala i njihovom potomstvu. da ne raćunam dalje. Eto, kad razmišljam o Prvom maju meni na pamet dolaze te i takve misli. Za mene je riječ maj. iako je nekako meka i umiljata, uvijek lićila na garavu stisnutu šćarin;aku. Baštin; kao što riječ rad lićila na teški kovački malj. Ja sam uvijek mislio i mislim da to jedno s drugim ide kao i ćekić i nakovanj, pod čijim udarcima se kuje i stieće sve što nam treba. Marijan Beneš, bokser:

Sreli ste Tita? Jesam, dva puta. Tile je bio laf. Kada su me prvi put predstavili Titu, rekao mi je: "A ti si onaj mali što onako opasno bije"; Ja sam mu rekao: "Niste ni vi družite Tito višćarin;i"; Zagrcnuo se od smijeha. Mogu pisati što hoće, ali nitko nije jeo iz kante za smeće dok je Tito bio živ. Svi su imali plaću i radnik i rudar i čistač ulica i liječnik. Sada gospoda jedu iz kante za smeće i u Zagrebu i u Beogradu i po Banjoj Luci. Stjepan Mesić, predsjednik Hrvatske: Pokušavam objektivno sagledati sve pozitivne strane Titove vladavine. On nije mogao vladati Jugoslavijom uz europski model demokracije, jer toga na tim prostorima nikada do tada nije bilo. Ta je država držana na okupu samo pomoću sile i Titove karizme. Kada je on umro, nestala je i kohezija. No da ga nije bilo, nikad ne bi bilo moderne hrvatske države. On je bio hrvatski heroj. Bruno Langer, pjevač: Za razliku od mnogih drugih, mi smo imali poruku, a to znači da nismo živeli u mraku. Naprotiv. Mogli smo slobodno da govorimo i još slobodnije da se krećemo. Onaj ko sada priča da smo u socijalizmu za vreme Tita bili neim sputavani, taj priča najobičnije gluposti i tvrdim da je najobičniji lažov. Radmilo Armenulić, teniser: Jednoga dana, 1961, u Teniski klub Partizan došao je i šćarin;ofer, po činu pukovnik, da me vodi na Dedinje i samo mi rekao da ću tamo igrati s nekim. Ćim sam stigao video sam o čemu se radi: rezidencija, teniski teren uređen, sede i čekaju me general Korac, Koča Popović i - Tito. Bio sam vrlo mlad, prvak Jugoslavije do 16 godina, i naravno zbunjen i uzbuđen što sam ga uopćarin;te video. Tito mi kaže: "Radmilo, znam kako igrašćarin;," al' sam njima za svaki slučaj kazao da treba da izgube. Tako smo on i ja igrali protiv generala Koraca i Koče Popovića, i naravno - pobedili. Kao osveženje sam pio malinov sok sa sodom, zvali smo ga malinovac. Tito je bio u dugačkim belim pantalonama, Koča takođe, a

general Korac u orsu. I ja sam, kao pravi teniser, bio u orsu, mada su par godina ranije, dok sam skupljao lopte Paladi, Punecu i Miticu, svi nosili duge pantalone.

- Tito je bio veoma duhovit, alio sa na raun na;ih protivnika, a igrao je onako salonski, zamahne, pa ;ta pogodi. Ali, igrao je on i "zapadni forhend" i "istoeni bekend", stalno varirao između Istoka i Zapada. Moje mišljenje je da je to radio dobro. Bar je na; paso; bio jako vredan, ako ni;ta drugo. Pero Zubac, pjesnik: Kada pogledate sa ove distance, da li je stvarno "bravar"; bio bolji?

Ne volim kad Tita zovu bravar, a vreme u kome je on živeo i imao ;ansu da ne;to uradi bilo je najbolje. Borut Pahor, premijer Slovenije: Slovenski premijer Borut Pahor izjavio je danas da su njegova osjećanja prema Josipu Brozu Titu podijeljena, na pozitivna i negativna, ali da je Tito ipak povijesna figura. Pahor je istakao da iz tog razloga nije naklonjen zahtjevu opozicije za uklanjanje Titovog imena s ulica i trgova u Sloveniji, zbog njegove odgovornosti za likvidaciju protivnika po okončanju Drugog svjetskog rata, prenijela je slovenska agencija STA.

"Dopustite da podijelim s vama svoje osobno mišljenje o Josipu Brozu Titu, koje nemam namjeru kriti. Kuća mojih roditelja je udaljena od talijanske granice toliko da bacite kamen. Ja sam čovek iz Primorske. Bez partizana, kojima je zapovijedao Tito, Primorska možda nikada ne bi ponovo bila dio Slovenije, toga sam svjestan"; rekao je Pahor.

Slovenski premijer je istakao da upravo zato vidi partizanski pokret kao ne;to "";to je donijelo slobodu i bilo dio udružene pobjede nad nacizmom i fašizmom". Pahor je, međutim, naglasio da treba napraviti jasnu razliku kada je riječ o njegovom mišljenju o Titu za vrijeme i po okončanju Drugog svjetskog rata. Danilo Turk, predsjednik Slovenije: Maršal Tito je bio velika i kompleksna povijesna ličnost izuzetno važna za slovenski narod. Muhamed Filipović, akademik: Moguć je osnovano i argumentirano tvrditi da je Josip Broz Tito bio najveća ličnost na;e novije historije, historije cijelog nekadašnjeg jugoslovenskog državnog i historijskog prostora, kao i Balkana i da je u europskoj i svjetskoj historiji igrao jednu od vodećih uloga. Miko Tripalo, političar: Tito je povijesna osoba i njegova povijesna uloga je bila pozitivna. Helmut Schmidt, bivši kancelar Njemačke: Tito je najuspješniji političar suvremene Evrope. Dušan Bilandžić, akademik: Vrijeme prolazi, a Tito se vraća sve već i. Ivan Lovrenović, književnik i Vildana Selimbegović, novinarka: Titova marksalska, državna, predsjednička, partijska i ina biografija manje-više je poznata, a ono ;to nije i danas je predmet rasprava njegovih biografa ;irom svijeta. U svakom slučaju, Tito je za svog zanimljivog života, ali i u času smrti "bio političar i ličnost koja je na značajan način obilježila epohu, prije svega zbog svoje diplomatske visprenosti i odnosa prema spoljnoj politici države na čijem je čelu bio, ali i zbog stvaranja tzv. trećeg bloka, Pokreta nesvrstanih. Tek ilustracije radi: ovaj metalški radnik ne samo ;to je bio počasni član svih akademija i univerziteta na prostoru bivše Jugoslavije, te doktor vojnih nauka, već je bio i počasni doktor univerziteta u Rangunuu, Bandungu i Adis Abebi, a njegova sabrana djela sadrže više od 60 knjiga. Titova sahrana se danas ocjenjuje kao najveći skup svjetskih državnika do toga vremena. Kada je o Bosni i Hercegovini riječ, još u toku rata 1941-1945. Tito daje punu podršku formiranju ZAVNOBiH-a, a već 1946. godine ističe njen posebni značaj kao višenacionalne zajednice i u godinama koje slijede insistira na bh. posebnosti, naročito na njenom kulturnom i političkom identitetu kojeg u svojim istupima redovno podržava kao poseban i utoliko važniji. Stipe Šušteršič, političar: Tito je bio jedini Hrvat južni Slaven koji je ušao u svjetsku povijest i u njoj ostao.

»Bio je najslavniji vođa antifašističkog ustanka u samome srcu Europe«, istaknuo je Šušteršič, istaknuvši da su Titovi partizani bili pravi anđeli prema onome ;to su u Drugome svjetskome ratu činili ustaše, četnici i belogardejci koji danas partizane optužuju za zločine. Prema njegovim riječima, Titovo ime i djelo najviše dovode u pitanje njegovi narodi "Hrvati i Srbi, dok je njegovo ime u svjetskoj povijesti zauvijek upisano zlatnim slovima. »Zanimljivo je da se nekih navodnih velikana, a koji su umrli prije godinu dvije, nitko više ni ne sjeća. Mislim da to dovoljno govori o Titovoj veličini« Mile Stojčić, književnik: Tito je posljednji državnik kojeg smo voljeli, jer su poslije njega došli samo njegovi lošiji klonovi. Ivan Štambuk, sociolog: Stariji ljudi su govorili: "Od svih kraljeva, careva i vladara, Tito je najbolji". Tada je prvi put stvoren kult naroda. Ali, iza Tita su bili rezultati, ljudi su ga zasluženo poštovali. Danas je to vrijeme s razlogom nostalgijom za one koji su u njemu živjeli, a neshvatljivo za mlade generacije kojima je Tito kao lik iz bajke. Danas je nezamislivo da je takva država postojala i da je nekad bilo lijepo. Žan Pol Sartr, filozof i književnik: Titova Jugoslavija je realizacija moje filozofije Minja Subota, umjetnik: Tito je deo naše istorije - kaže. -Vreme koje smo s njim proživeli treba poštovati i pošteno proceniti. Ono ;to nikad ne mogu zaboraviti jeste da smo bili izuzetno poštovana zemlja i da sam svuda bio izuzetno poštovan kao Jugosloven. Dario Džamonja, književnik: "Za godinu i po dana, koliko su bili na vlasti, lideri nacionalnih stranaka su od obećanih "promjena", ako ne računamo rat i bijedu, uspjeli samo da iz ureda i kafana poskidaju, nekad obavezne, slike predsjednika Tita. Iako su neke ulice već bile preimenovane, ipak se nisu usuđivali da promijene ime glavne sarajevske ulice i ona je ostala Titova. Tito je bio stalno prisutan u razgovoru: stariji su ga pominjali sa sjetom i s uzdahom "e, da je nama našeg Tite", a mlađarija, iz samo njima znanih razloga, krvnički psovala. Valjda je i to bio dio tih obećanih sloboda i demokratije. "Povjesničari", "istoričari" i "historičari" su blaženje njegovog imena doveli do apsurdna. Nerijetko su se u istim novinama mogle pročitati "analize" koje su ga razotkrivale kao "plaćenika Vati-kana", "agenta Kominterne", "izdajnika hrvatstva", "dželata srpstva", "masonskog zavjerenika", ili ;ta god je kome palo na pamet." Jure Kačelan, pjesnik: "Zar može umrijeti Titova vizija koja je na povijesnoj prekretnici podigla nasu zemlju, svakog čovjeka, protiv smrti, protiv rata i razaranja?" Kemal Monteno. pjevač: Nisam čovjek koji se okreće kako vjetar puše, i ne mogu me promijeniti. Onoga koga sam volio, volim i dalje, i gotovo! Tako i protiv Tita mogu

govoriti i ta god hoæe, ali moje mišljenje o njemu ne mogu promijeniti. A, taj susret, kada mi se pridružio na sceni i otpjevao sa mnom "Bella Ciao" nezaboravna je uspomena koju æu èuvati do kraja života. Zdravko Èoliæ, pjevaè: Èetiri puta sam pjevao Titu i za doèek Nove na Brijunima ga poljubio. Bio je karizmatičan i znao je s ljudima. A tko ga nije volio, imao je pasoš; da ode. Gabi Novak, pjevaèica: ..Puno puta sam pjevala pred Titom, gotovo uvijek kada je dolazio u Zagreb. Jedne Nove godine pjevali smo ùu Tereza, Arsen i ja... Odlučeno je igrao, krasno! Bio je strano; no komunikativan, sve nas je mnogo volio... Èim odu uzvanici, s nama bi se zabavljao, prièao viceve... sve do pet, i sedam ujutru! Mi bismo veæ popadali od umora – a on bi ujutru naruèio viski, zapalio „ havanu “ i sjeo za klavir.. Svirao je, sjeeam se, i otvorena... Janez Stanovnik, bivši predsjednik Republike Slovenije: Smatram da je Titova karizma, kod kuæe i u svijetu, odigrala pozitivnu povijesnu ulogu. Tito je velika povijesna liènost. Nenad Èanak, političar: i Tito je Broz stvorio, ovi ne mogu ni da okreæe. Francesco Cossiga, bivši predsjednik Italije: Træani bi morali biti "zahvalni Titu i partizanima" jer su ih oslobodili fašizma i nacizma. "Tito bi u Trstu zaslužio spomenik u središtu grada" Sandro Pertini, bivši predsjednik Italije: On je posljednji meðu velikanima drugog svetskog rata koji odlazi pošto je bio prvi u borbi za ostvarenje i odbranu nezavisnosti svog naroda. on je dobio sve bitke u kojima je sudjelovao kao protagonist, izgubio je samo posljednju - onu protiv smrti. oseeam se duboko ožalošćen jer sa Titom gubim prijatelja kojeg sam smatrao drugom po borbi i uverenju. Lordan Èafranoviæ, režiser: Jednostavno se ta epoha 20. stoljeæa ne može zamisliti bez imena Tita. To je ogromna historijska liènost koja je obilježila ne samo našu naciju, prostor nego cijeli svijet. Hašim Kuèuk Hoki, pjevaè: To je èovjek koji je bio natprirodno pametan i jak, koji je uspio da ove današnje hajvane, Balkance, drži 50 godina u miru. Abdulah Sidran, knjiæevnik: Èak i da je danas sto puta bolje nego sto jeste, i dalje je sto puta gore nego u Titovo vrijeme. Rade Èerbedþija, glumac: "Onome ko ne zna koliko je dobro živeo pod Titom, ja pomoæi ne mogu!" Bata Źivojinoviæ, glumac: Imao sam tu privilegiju da budem sa drugom Titom na Brionima. Takva su vremena bila. On je Źeleo da se druži sa glumcima i ja sam bio poèastvovan njegovim pozivom. Voleo me je jer sam uglavnom igrao komandante u ratnim filmovima. Od preko trista, koliko sam ih snimio, bilo ih je trideset jedan partizanskih. “ Breza ” je bio dobar film. Tu sam igrao Zagorca a Tito je po majci odatle vukao korene. Dva meseca sam meðu njima uèio melodiju tamošnjeg govora. Posle premijere on mene oslovi “ Zagorac ”. Ja mu kaŹem: “ DruŹe Tito, nisam ja Zagorac, ja sam šumadinac ”! A on na to kaŹe: ” Meni je to isti k... ”! Veljko Bulajiæ, režiser: Apsolutno je u ratu bio briljantan komandant partizanskog pokreta. Odlučan ratnik. Naravno, Stari je imao i pobjeda i poraza. Na kraju krajeva, u finalu je pobedio. On je pobednik. MoŹete da ga volite ili ne volite. i se mene tièe, neka svako izabere kako hoæe. Predrag Matvejeviæ, knjiæevnik: Sudbina nije podarila Hrvatskoj povijesnu i političku figuru međunarodnoga znaèenja usporedivu s Titom. Stevo KarapandŹa, kuhar: Nadaleko poznati kuhar kaŹe da je nekoliko puta kuvao za Tita, da je uvek sve savršeno funkcionisalo i da je Titov protokol imao puno poverenje u njega. Dobijao sam pohvale od Titovog protokla. Seæam se da je dva puta slavio Novu godinu u hotelu „ Interkontinental “ u Zagrebu. Bilo je lako kuvati za njega, jer je Tito bio jednostavan. Voleo je obièna, narodna jela. Seæam se da smo mu jednom prilikom rano ujutru, kada je išao u lov, spremali i škembiæe. Voleo je i kolaèe od kukuruznog brašna. general DŹafer Nimeiri, bivši predsjednik Sudana: Vi ste maršal, a ja sam vojničnik! “ Hans Košnik, bivši gradonaèelnik Bremena i Mostara: "Tito je bio karizmatična liènost i njegova jedina pogreška je bila ta što je nakon Drugog svjetskog rata zabranio javnu raspravu o unutarnjim konfliktima. Da su se narodi u bivšoj Jugoslaviji suoèili sa svojom prošlošću, ne bi bilo ratnih sukoba koji su uslijedili 90-tih godina. Tito je u europskoj i svjetskoj politici imao vaŹnu ulogu. „ Tito je bio voljen, jer se oslobodio iz ” kandŹi Moskve ”. Bilo je i onih koji ga nisu voljeli, jer je komunist. Međutim, ostaje èinjenica da je Tito jedan od rijetkih političara koji je zbog bolje suradnje bio u stanju izgraditi mostove izmeðu blokova. To su u Europi uspjeli samo Finci, Jugoslaveni i Austrijanci. “ DŹemal Gadara, imam iz Poèitelja: "Jugoslavija je bila najbolja drŹava na svijetu, ja to otvoreno govorim, i Tito je bio najbolji drŹavnik. Ja sam hodio po svijetu, ali te slobode nigdje nisam vidio i mislim da te slobode, Bog zna, a mi ljudi ne znamo, hoæe li vi i e biti?" Rièard Nikson, predsjednik SAD: “ Tito je lider koji ima svoju boju, smisao za humor i sjajno pamæenje; on je izvrstan sudija ljudskih karaktera i on se nas, Amerikanaca, ne boji! ” “ Pod njegovim rukovodstvom Jugoslavija je postala jedna od najcjedenijih i najuglednijih zemalja u svijetu. Ona je veličina naša e Luizijane - a ko u svijetu zna za Luizijanu, a za Jugoslaviju znaju svi. Ona je iskreni prijatelj Sjedinjenih Američkih DrŹava ”. Sofija Loren, glumica: Takvu jednostavnost nikad nisam doživjela ni pri jednom susretu sa slavnim ljudima. Raif Dizdareviæ, bivši predsjednik Republike SFRJ: Prvo hoæu da kaŹem: ne mislim i nikada nisam mislio da je Tito bezgrešan. Mislim da i Tito nije mislio da je bezgrešan. Svjedok sam tog vremena, znam kako je Tito mijenjao svoje stavove kada oni nisu položili historijski ispit. Nisam ni za kakvu glorifikaciju, ali jesam zato da prvo vidimo ono što je valjalo i što je nesumnjiva historijska vrijednost pa da onda govorimo i o onome što nije valjalo. Znae, Titova je veličina bila i u tome što je umio - ja sam ga slušao - da iznese kritiku koja je u suštini samokritika. Umio je da se koriguje, a to je velika osobina. Elizabeta II, britanska kraljica: Ako je ovaj èovjek metalostrugar, onda ja nisam kraljica Velike Britanije. Dr Kenet Kaunda, predsjednik Zambije: Pokret nesvrstanih donio je mnogo toga za promjenu odnosa u svijetu u korist slobode, pravde, mira, ravnopravnosti. On je mnogo donio i mojoj zemlji. Stvaranje pokreta nesvrstanih zemalja je bitan doprinos razvoju misli èovjeèanstva. Zbog svega toga hvala Vam kao osnivaèu pokreta. Margaret Taèer, premijerka Velike Britanije: Tito je bio jedinstvena liènost savremene istorije.

Predsednik Tito bio istaknuti svetski drŹavnik ovog veka. On je posljednji koji je nadŹiveo slavnu grupu saveznièkih vođa iz drugog svetskog rata, u kojem su partizani, nadahnuti i vođeni Titom, dali znaèajan doprinos pobjedi saveznika. Indira Gandhi, premijerka Indije: Otišao je jedan od velikih ljudi našeg doba, stvaralac istorije.. Tito je, pre svega, bio izuzetno ljudsko biæe. Ne moŹe se, međutim, deliti njegova javna i privatna liènost. On je imao izuetnu snagu i

pokušavao je da ostvari savršeno društvo. Enriko Berlinguer, sekretar italijanske komunističke partije: Ovde, pri odavanju poslednje počasti Titu, prisutne su delegacije, gotovo sve na najvišem nivou, i tako reći iz celog sveta. Mislim da to nije samo izraz poštovanja koje ceo svet oseća. Ne samo izraz potrebe da se Titu izrazi zahvalnost zbog onoga što je on predstavljao. Ovako visoki nivo delegacija može se tumačiti i kao želja da se sledi Titovo delovanje i učenje, koje je on ostavio svetu, kao svoju zalogu, zalažući se za saradnju između država bez obzira na razlike. Ahmet Seku Ture, bivši predsednik Gvineje:

"Za nas Tito nije umro. Narodi sveta dele ideale koje je on otelotvorio. On će nastaviti da živi kroz sve narode sveta. Svaki put kada narodi budu izvojevali neku pobedu, mi ćemo znati da je to i Titova pobeda." Antonio Ramalho Janez, bivši predsednik Portugala:

Odajem najdublje poštovanje onome koji je bio jedan od najvećih i najlucidnijih državnika ovoga veka. Vili Brant, bivši kancelar Njemačke:

"Pokret nesvrstanih je, bez sumnje, izgubio veliku ličnost, koja, pored svih ostalih osobina, obeležava i sam početak nesvrstanosti. On je bio poslednji živi osnivač pokreta. Sve se to događa u vreme kada je nesvrstanost, kao princip, kao politika, cenjena više nego ikad ranije. To je Titovo zaveštanje." Marko Vešović, književnik: Pamtim i da sam, kad sam odlazio kući, pred zgradom Skupštine video čovjeka koji je nosio veliku Titinu sliku. Meni je Tito ubio oca informirovca, ali nisam zaboravio da sam ga od tog trenutka počeo malo drukčije gledati. Docije, nije se jednom dešavalo; avalo, kad vidim i ta radi demokratska ološ; koja Titu naziva diktatorom, da javno kažem: "De si, diktatoro, stope ti ljubim!" Džansper Ridli, književnik: Nikad u istoriji toliko svetskih državnika i vođa nije prisustvovalo jednoj državnoj sahrani. Bilo ih je mnogo više nego na sahrani kraljice Viktorije u Londonu 1901. godine, pa čak i više nego na sahrani Džona Kenedija ili Vinstona Čerčila. Prisustvovali su toj sahrani četiri kralja, trideset i jedan predsednik države, šest prinčeva, dvadeset dva premijera vlada i četrdeset i sedam ministara inostranih poslova. Stigli su iz 128 zemalja i iz svih krajeva svijeta, s obe strane dva bloka zaokupljena hladnim ratom supersila, i iz svih neutralnih nesvrstanih zemalja. "Jova Radovanović, muzičar: Tito je bio je bio veseo i komunikativan čovek. Voleo je muziku, svirao je klavir, a jednom je pokušao da izvuče tonove i iz mog saksofona. Toliko nas je cenio da nas je pozvao na večeru u svoju rezidenciju dan pre odlaska na operaciju noge u Ljubljani. Za stolom su bili samo generali, njegova porodica i mi. Tada smo ga poslednji put videli. Ubrzo posle toga je umro. I danas mi odzvanja rečenica koju je uputio "Sedmorici mladih": "Ej, boga mu, dečki, sedam Srba, a tako dugo zajedno!" Nad tim bi mogli da se zamisle političari koji sada vode našu zemlju. Ranko Bugarić, bivši upravnik Kuće cvijeća:

"Pa nekada je dnevno u proseku dolazilo po pet i po hiljada ljudi. Prvi strani državnik koji je došao da položi cveće na Titov grob bio je američki predsednik Džimi Karter. To je bilo u junu mesecu osamdesete godine. Od tada pa do danas je u Kući cveća bilo od 16 do 18 miliona ljudi koji su odali počtu Josipu Brozu". Zet Sarajlić, književnik: Kakav god da je bio, bio je naj sretnije jugoslovenske države. U toj državi Vojislav Šešelj je uspio i doktorirati. A mi u njegovoj ne bismo mogli ni da dišemo. Azem Vlasi, političar: Šešelj se se Tita iz ove perspektive, njega pre svega treba da analiziraju istoričari. On je kompleksna ličnost, ali nesporno veliki državnik svog vremena. Čovek koji je vodio Jugoslaviju u vreme dok je bio živ. Ako se može govoriti o reformama u socijalističkim zemljama, onda su u Jugoslaviji bile sprovedene. Setimo se samo da je Jugoslavija od 1945. do 1948. bila uz Staljina. Pa je onda od 1948. do 1966. ceo politički i društveni život bio pod nadzorom službi bezbednosti, i onda je od 70-ih usledio period liberalnog socijalizma. Vidimo da su bile sprovedene reforme koje su uvek imale za cilj više slobode, više demokratije. Taj je sistem davao osećaj sigurnosti i ravnopravnosti, kako kolektivne tako i individualne. Svi narodi i narodnosti, sve etničke zajednice osećale su se relativno ravnopravno, pojedinci takođe, nezavisno od toga da li je neko Srbin, Albanac, Slovenac. Taj osećaj jednakosti i ravnopravnosti razvili su nam Tito i taj sistem. Posle toga, kad su pukle nesreće i tragedije u procesu raspada Jugoslavije, videlo se koliko je značio taj osećaj ravnopravnosti i jednakosti – da ne može biti diskriminisan ili čak ubijen zato što si neko, to drugo po naciji ili veri. Sad se toga sećamo, kao veće ne tako bliske istorije, ali se sećamo. Jeste prošlo 30 godina, ali vredi se podsetiti.

Lord Carrington, britanski političar: Maršala Tita sam oduvijek cijenio. Ali, sada ga obozavam, jer je jedini on mogao 40 godina vladati ovim divljim i zavadjenim plemenima. Vinston Čerčil, premijer Velike Britanije Odlučeno smo stali na stranu Tita zbog njegove nepokolebljive i hrabre borbe protiv njemačke armije. Partizani su sada gospodari tamošnje situacije i predstavljaju smrtnu opasnost za Nijemce. Oko ovih hrabrih snaga i u njihovim redovima razvio se jedan jedinstveni pokret za slobodu cijelog naroda. Komunistima pripada čast što su prvi započeli borbu. Ti valjani Titovi sljedbenici drže onoliko Nijemaca u Jugoslaviji koliko ih drže kombinirane anglo-američke snage u Italiji. Vehid Gunić, novinar:

Treći put sam vidio Tita u Drvaru 1974. godine. Bilo se navršilo 30 godina od desanta. Tito je došao u maršalskoj uniformi. Koju god je maršalsku uniformu oblačio; kopnenu, vazduhoplovnu, mornarsku vi ste u njemu vidjeli samo maršala. Bio je lijep i sve mu je lijepo pristajalo. Sjetite se; poslije raspada Jugoslavije neki su pokušavali biti Tito, pa su ispadali groteskni i tragično smiješni. Tito je bio lijepi maršal.

Vojskovođa. Opjevani maršal. Genije koji iz nespojivog napravi spojene posude, nokat i meso, pa se sve sraste, pa naše braćo prošije "kroz rešetko i kroz sito"; i ne svrsta se da bi bio lider, a bio je lider od formata. Kleli smo mu se. Helmut Schmidt kancelar Njemačke

Tito je jedan od najvećih državnika ovog veka, prvi koji nije dozvolio Staljinu da diktira svoju politiku. Oskar Davičo, književnik:

Niko, nikada i nigde u svetu nije doživeo toliko sveopćih izraza brižne ljubavi koji sada privrženom nežnoću obasipaju Tita i okružuju ga sa svih strana. Nisu li to neki neprobojni zaštitni bataljoni saosećanja? Ova ljubav se izražava kao općenarodni plebiscit odanosti koji se poistovećuje s Titom u dobrom, u teškoćama i u svemu

ostalom. Nije zabeleženo da je neki državnik posle 36 godina rukovođenja tako složenom zajednicom kakva je Jugoslavija, doživeo toliko simpatija i toliko podrške kakvu sada prirodno i spontano doživljava Tito. Alberto Moravija, književnik Tito je znao da se prilagođava ritmu revolucije. Uvek je znao da bude na prvom mestu i da se na pravi način odnosi prema istoriji. Nikada u životu nije ustuknuo. Tito nije bio žrtva istorije, već čovek koji je stvarao istoriju. Danijel Arap Moi, predsednik Kenije

Životna opredeljenost i privrženost predsednika Tita našim nezavisnosti, ravnopravnosti država, nesvrstanosti, samoodlučivanju svih naroda i ravnopravnih odnosu u svetu, ostaje zabeležena u analima istorije kao najveći spomenik ljudskim dostignućima ovog doba.

Kenet Kaunda, predsednik Zambije

Predsednik Tito je umro, a ostalo je i ostaje njegovo delo. Njegovo načelo je da treba živeti u miru, ljubavi, jednakosti i bratstvu među narodima. Zbog toga ja Tito veliki čovek koji će već živeti. Kenet Kaunda,

Ginter Gras, književnik

Tito je borac za socijalizam u Jugoslaviji, ali njegovo delo ima mnogo širi i veći značaj; nemoguće je da ostavi trag samo u vlastitoj zemlji. Želeo bih da pronicljivost Titovog duha još dugo bude prisutna na našem kontinentu. To je čovek, komunist i socijalista koji je prvi uputio kritiku centralističkom pogledu na razvicit socijalističkog društva. Po meni, predsednik Tito je veliki borac upravo za takvo decentralizovano, humano socijalističko društvo i uveren sam da će taj veliki i teški put u Jugoslaviji biti krunisan uspehom. Džon Kenedi, Predsednik SAD Bio sam fasciniran svojim susretom sa Titom, partizanskim liderom koji je porazio sve svoje unutrašnje suparnike i pobedio Nemce. Tito je bio komunist i nacionalista, a njegova volja, njegove trupe i njegov prestiž spajali su i držali istorijski antagonizovane narode Jugoslavije. Artur Miler, književnik

Svaki dan sam najprije pogledao vijesti o tome što se događa s partizanima maršala Josipa Broza Tita. Posebno želim istaknuti da je u 1941 primjer Jugoslavije utjecao na mnoge ljude diljem svijeta i čitavu Ameriku izuzetno ohrabrujuće. Kada smo slušali o žestokom otporu s kojima su se jugoslavenski partizani suprotstavili njemačkim hordama i fašizmu, prvi put od početka II svjetskog rata, postalo nam je jasno da je Hitlerova Njemačka nije nepobjediva. Mohamed Reza Pahlavi, iranski šah Jugoslavija je, zajedno s Iranom, jedina zemlja koja je pod teškim okolnostima... pružila otpor Staljinu. Nije bilo lako ujediniti različite grupe, modernizovati jednu državu kao Jugoslaviju i jedno se mora priznati, maršal Tito je obavio izuzetan zadatak. Deng Xjaoping, kineski političar "Susreo sam se s drugom Titom kao sa starim vojnikom. Imali smo srdačan razgovor i dogovorili smo se da zaboravimo prošlost i gledamo u budućnost. To je stav koji smo usvojili. To je stav koji smo usvojili kada smo razmišljali o odnosu s drugim strankama i istočnoeuropskim partijama i državama. Mi uzimamo sadašnjost kao svježinu početnu tačku iz koje ćemo razvijati prijateljske, odnose i suradnju. Naravno, još je uvijek vrijedno truda analizirati događaje iz prošlosti. Ali mislim da je najvažnija stvar je da svaka partija, bilo velika, mala ili srednja, treba postovati iskustva drugih i izbor koji su oni napravili i suzdržati se od kritiziranja načina na koji druge partije i države provode svoje poslove. To bi trebao biti naš odnos ne samo prema partijama na vlasti, ali i prema onima koji nisu na vlasti. Kad smo imali razgovore s predstavnicima komunističkih stranaka u Francuskoj i Italiji, mi smo izrazili stajalište da trebamo postovati njihovo iskustvo i iskustvo u njihov izbor. Ako su oni pravili greške, na njima je da ih isprave. Isto tako, oni bi trebali zauzeti isti odnos prema nama, dopuštajući nam da pravimo greške ispravljamo ih. Svaka zemlja i svaka stranka ima svoje vlastito iskustvo, koje se razlikuje od ostalih na hiljadu i jedan način." Džordž Kenan, američki diplomata Tito je vrlo humana osoba. On je stari, žilavi revolucionar koji je bio na neverovatnim iskušenjima, ali ih je sva prebrodilo sa izuzetnim uspehom. Kao da je bogomdan vojno-politički vođa sa svim manama i vrlinama. Kad donese odluku odvažno dela na njenom sprovođenju. Ljude procenjuje spremno, na prvi pogled. Nije uvek u pravu ali oštroumnost mu ne nedostaje. Kad nekog prepozna kao svog neprijatelja nemilosrdan je i istrajan dok ga ne pobedi, ali nije osvetoljubiv. Na slučaj način dosledan je i kad je reo o prijateljstvu i nikad ne bi izdao prijatelja; niti bi se lako okrenuo protiv nekog ko mu je jednom bio odan i podržao njegov pokret. Ume da bude prepreden kad je potrebno, ali nema ni trunke prefinjenog Staljinovog licemerja niti je okrutan kao on. Miroslav Mika Antić, pjesnik

Postoje ljudi načinjeni od svetlosti. Oni su tu, među nama, dišuju i misle, a ipak sjedinjuju u sebi i prošlost i sadašnjost i budućnost. Teško je imati dostojanstveniju reč, teško je našim muklju, bolju i humaniju reč, u ovom stoleću, u jeziku bilo kog naroda ove kugle zemaljske, nego što su ta četiri jednostavna i zlatna slova: Tito. Tito je mudrost bratstva i lepota jedinstva. Eamil Sijarić, književnik

I ovdje su lijepi ne samo bregovi, brda i polja, nego i mala rasturena zagorska sela i među kojima je Kumrovec i lijep i znamenit i jer se u njemu rodio čovjek za kojega danas zna čitav svijet: Azija, Afrika, Amerika; gradovi i sela; rudari i mornari cijeloga svijeta i jer je gotovo nemoguće, da čak i plemena u pustinjama, nisu čula za Tita! Miodrag Petrović Ekalja, glumac Danas je da Bog sacuva! Nisam čovek koji pati, znam da je moje vreme prošlo i da sam ja bivši komičar, ali to što su ovi 'ozbiljni' napravili prava je tragedija. Hiljadu puta, milijardu puta bilo je bolje pre nego što su sadašnji dosli na vlast. Ma ja bih Tita od blata pravio! Onda sam mogao da placam struju, pa i da izadjem, a od kako dodjose ovi-nista. Na godišnji odmor nisam isao od 1986 godine. Kako ću dočekati zimu kad nema struje i ne mogu da se ogrejem!? Sve mislim da je neću dočekati i da ću pre toga da umrem. Faruk Širbegović, privrednik Divim se ljudima poput Tita. Smatram da je bio veliki državnik i da je zaista želio dobro ljudima. Uostalom, ta je Jugoslavija bila ključna da BiH napravi iskorak. Da iskočimo iz feudalne sredine, da dođemo do solidnog GDP-a, da imamo puno obrazovanih ljudi koji i dan-danas omogućavaju da se ova Bosna očuva kao država. Ernesto Će Gevara, revolucionar Tito je čovjek s kojim se poslije prvih rečenica lako i jednostavno uspostavlja direktan kontakt. Zdravko Ćolić, pjevač Nikad se nije desilo da zapjevam pjesmu Druže Tito mi ti se kunemo, a da je cijela dvorana ne prihvati svim srcem. U tom času ja nisam pjevač nego Titov omladinac u službi svog naroda, Majka Didijea Drogbe, fudbalera Ćelzija Kad sam bila trudna s Didierom postojao je vođa Jugoslavije, Maršal Tito, kojeg sam jako cijenila zbog njegovih

brojnih vrlina i upornosti. Zbog toga sam kao malog Didiera zvala Tito. Tereza Kesovija, pjevačica Da, pjevala sam Titu, pa što? Nisam u njemu gledala maršala nego Josipa Broza i mogu reći da je bio jako šarmantan i fin gospodin. Volio je da mu pjevam “Nona” i da mu prièam, kako je govorio: “Ovaj, bogati, kako da kaŕem… kako je tamo u tom Parizu?” Predrag Ŗivkoviæ Tozovac, pjevaè A možda je najmuzikalniji od svih bio drug Tito. Imao sam prilike da mu pevam, traŕio mi je jednu vrlo zahtevnu pesmu. Onda me je on iznenadio kad ju je opevao boŕanstveno. Samo uèen pevaè mogao je da izvede tako tešku kompoziciju koja ima sve te melodijske skokove. Naivna je prièa da je on bio mašinbravar, pa da može tako da peva i da svira klavir, a ja sam eto bio svedok da može! Rade Šerbedŕija, glumac Socijalizam humanog lika (ne ruski socijalizam), onaj koji smo dotakli sa Titom, je jedino pravo humano društvo. Henri Kisindŕer, politièar Tito bi bio veliki èovek i da nije imao vlast.

Đorđe Balaševiaè, pjevaè S0 velikim ponosom i ljub0vlju prièe0o n0m je, pored ost0log, o njegovim susretim0 s drugom Titom, koji su vez0ni z0 njegovu n0jdr0ŕu pesmu „RAÈUNA JTE NA NAS". - Hteo s0m d0 n0pišem pesmu u kojoj bih izr0zio svoje oseæ0nje i divljenje prem0 domovini i n0rodu. R0zmišljo0 s0m dost0 o tome. Jedne subote i nedelje, m0rt0 1978. godine, n0pis0o s0m je. Pesm0 je ubrzo post0l0 hit, K0d0 s0m ob0vešten d0 æu pev0ti kod drug0 Tit0 u K0r0đorđevu 1. Oprilo 1978. godine, bio s0m impresionir0n i u tom trenutku s l0koæom s0m n0pis0o stihove. Meni, k0o i sv0kom drugom Jugoslovenu, susret s0 drugom Titom bio je i ost0o izuzetn0 è0st i nez0bor0vn0, dr0g0 uspomenu. Pred drugom Titom je pev0o i u decembru 1979. godine. Sluš0o je drug0 Tit0, bio u njegovoj blizini. T0d0 se i fotogr0fis0o s0 njim. T0 fotogr0fij0 mu je d0n0s, uz ovu pesmu, n0jdr0ŕ0 uspomenu. Dok mirno i tiho govori ne skriv0 u oèim0 i srcu z0dovoljstvo i ponos što su ovu njegovu pesmu prihv0tili mnogi ml0di širom zemlje i što je i posle toliko vremen0 i d0n0s pev0ju. Dragan Dŕajiaè, fudbaler:Kad je Tito bio predsednik, bilo je jako malo ljudi koji ga nisu ŕeljeli vidjeti. I ja sam ga ŕelio upoznati, dodaje. - Pozvao je sportaše u Beli dvor, u 10 sati je bio sastanak. Pozdravio se sa svima, prošao je pored mene i pitao me: "Dobro, Dŕajiaèu, kako to misle da je Zvezda gotova, a ona se uvijek podigne?", otkriva. Tito mi je ostao u lijepom sjeæanju, govorili su da je navijao za Hajduk.

Miloš i Mitar Tarabiaè, proroci:

"Ondakar æe se u narodu pojaviti jedan èoek plavijeh oèiju na bijelom konju. On æe, malo pomalo, sjediniti zavađenu braæu. I na njegovome èelu sijaæe zvezda. On neæe biti po volji dušmanskoj vojski, te æe ga ona goniti dje gođ stigne, po šumama, rijekama i morima. No, taj æe èoek skupiti veliku vojsku i šnjome na Biograd udariti. Protjeraæe dušmanina iz zemlje, te æe nam carevina biti veæa nego ikada što je bila." ”Srbija æe najbolje ŕivjeti kada se na njeno prestolje popne èoek plavijeh oèiju, na bijelome konju, koji budne u Srbiju došao i doneo neku novu vjeru. Taj što se na naše prestolje popne, biaèe dugovjeèan i krepak, te æe umrijeti oko svoje stote godine. On æe voljeti mnogo da lovi, te æe u jednome lovu, nehotice pasti sa svoga konja bijelca i nogu izgubiti. Od toga gubitka noge æe i umrijeti, a ne od starosti svoje. Poslje njega, doæi æe da vlada našom carevinom nekakva komisija, ali više neæe biti nako kako je bilo.” Miki Jevremoviæ, pjevaè:I ja sam pevao Titu, i to kada sam bio u vojsci, 1968. godine. Tek sam stigao, a on je tada pravio lov za diplomatski kor u Karađorđevu. Taj mangup okupi sve ambasadore, i uveèe bude zabava. Iz kasarne su me poslali u uniformi koju sam tek dobio i koja je na rukavu bila zakrpljena. „Neka vidi Tito kako smo mi siromašan puk.” Stignem ja tamo, a šef protokola me pita šta mi je to i da li imam nešto drugo da obuèem. Imao sam i smoking i reèeno mi je da moram to da nosim. Bio sam tek devet dana u vojsci, mnogi prijatelji nisu znali da sam bio u vojsci, uhvatio sam poslednji voz. Kad se sve završilo, odlaze gosti, ali Tito se vrati, ostalo se do èetiri ujutro, on svira klavir. Gleda me, puši i kaŕe: „Boga mu ljubim, ova nam se vojska èudno oblaèi!” On je znao. Mlađan Dinkiaè, politièar: U Titovo vrijeme je u određenom smislu bilo najbolje. Ovo sigurno zvuèi èudno, ali je onda bio red u zemlji, poštovali su se zakoni, ljudi su u mnogo veæoj mjeri imali jednake šanse za uspjeh i decentralizacija je bila izraŕenija. Titov sistem je bio "mnogo pravedniji i humaniji".Naravno, imao je i svojih grešaka, posebno u pogledu efikasnosti. Današnji sistem nije ni pravedan, niti je human, ali nije ni efikasan. 1990-ih godina bilo jošgore i danas je nezadovoljstvo ljudi dostiglo vrhunac. Halid Bešliæ, pjevaè: Mnogi ljudi s estrade koji su bili popularni i u prošloj drŕavi imaju vrlo zanimljiv odnos prema prošlosti. Nekad su pjevali Titu i Jugoslaviji, a kad je te zemlje nestalo postali su veliki Srbi, Hrvati i Bošnjaci, uvijek orni za domoljubnu pjesmu. Jest, tako je. Kod mene je situacija drugaèija. Ja sam ŕivio u Titovo vrijeme i volio sam Tita. Jednostavno sam ga volio i nisam nikad u ŕivotu protiv njega rekao ruŕnu rijeè. Nisam od tih koji æe ga pljuvati sad kad nije popularan. Nisam taj. Èini mi se da bih tako pljunuo i sebe. Nisam time ni zaluđen, ali uvijek sam poštovao èovjeka. U njegovo vrijeme sam lijepo ŕivio, bio sam sretan, rodio sam se u toj zemlji i to je ta prièa. Protivnici Tita nekad su bili samo oni iz prošlog rata. Gubitnici.

Minja Subota, muzièar:Moji sagovornici nose utiske izuzetnog poštovanja Tita. Pamte kada se èitava predsednièka garda postrojila ispred Kongresa. Mlađi se pitaju odakle sve to poštovanje i ovacije Titu širom sveta. U to vreme svi amerièki predsednici bili su civili, dakle politièari. U Evropi, recimo, De Gol je veæ umro, a Tito je bio ŕivi pobednik iz Drugog svetskog rata. A svet uvek ceni pobednika, pa i kad je crven. Uz to, Tito je bio i harizmatièna liènost. Bulent Edŕevit, premijer Turske: Tito je bio ne samo veliki revolucionar i drŕavnik, nego i èovek koji je iza sebe ostavio velika dela. On je redak lider koji je otišao bez straha šta æe biti posle njega.

Otišao je duboko uveren da æe se nastaviti njegovo grandiozno delo Spiros Kiprijanu, predsjednik Kipra: Tito se poistovetio sa vlastitom borbom, sa svojom velikom vizijom i sa dostignuæima 20. stoleæa. Svojim životom i radom, koji su zraèili svetom, on je postao jedna od retko velikih liènosti našeg vremena. On je i poslednji veliki èovek naše epohe. Tito je osnivaè i otac nove Jugoslavije. On simbolizuje hrabrost i vrlinu. Njegovo ime predstavlja zalag moralne snage, mira, pravde i slobode. Za male narode, posebno, njegova liènost izvor je inspiracije, snage i nada. Alberto Moravija, knjiæevnik: Tito je u sebi udruæivao svojstva radnika, èoveka iz naroda i vojnika, sa jedne strane, a svojstva dræavnika, vojskovoðe, i voðe, sa druge«, izjavio je italijanski knjiæevnik Alberto Moravija. »Titova biografija ostavila je na mene velik utisak, posebno onaj deo Titovog života u vreme prvog svetskog rata, i posle, u Sibiru i Rusiji, vezan za oktobarsku revoluciju. U svemu tome ima nešto što èoveka duboko uzbuðuje. Tito je na jedan poseban naèin znao da se prilagoðava ritmu revolucije. Uvek je znao da bude na pravom mestu i da se na pravi naèin odnosi prema istoriji. U svom životu nikad se nije povlaèio, što je, naravno, veoma teško. Tito nije bio ærtva istorije, nego èovek koji je istoriju æiveo. Tito je znao da izvojuje revoluciju iskljuèivo sopstvenim snagama bez strane pomoæi, a zatim i da stvori samosvojni, tipièno jugoslovenski socijalizam. To je Jugoslaviji obezbedilo posebno mesto u svetu. Jugoslavija je imala sreæu što je imala èoveka kakav je Tito. Istina je da narodi stvaraju istoriju, ali je istina i da velike liènosti, kada ih vodi razum, takoðe stvaraju istoriju. Te liènosti sluæe istoriji ne iskorišæavajuæi je za svoje ciljeve. One sluæe narodu i ne æele da narod sluæi njima. To je, eto, Titov primer. Pod Titovim rukovodstvom, Jugoslavija je znala da odoli svim pritiscima, što je i najveæa garancija za njenu buduænost.

Èarli Èaplin, glumac:

«Maršalu kome èin nije dodijeljen dekretom nego borbom protiv fašizma, ja kao vojnik te borbe, stajem mirno i salutiram» prof. dr. Nijaz Durakoviæ, politièar:

Tito je bio i ostao velikan epohe. Mrtav Tito više nam vrijedi, više nas miri i povezuje od lidera nacionalnih partija.Što vrijeme bude prolazilo, sve æe se više ispoljavati epohalnost i genijalnost Titovog djela. Yitsak Navon, predsjednik Izraela: Molim vas da prenesete vašim sugraðanima i vašoj javnosti zahvalnost nas Izraelaca i svjetskog æidovstva maršalu Titu, što je svojim pokretom omoguæio da se pet tisuæa pripadnika našeg naroda æasno bori protiv najveæeg zla koje nas je zadesilo”. Gradimir Gojer, knjiæevnik: Tito je simbol antifašizma. Mogu ga smatrati i totalitaristom, mogu mu podmetati i razne druge epitete vezane za totalitaristièku svijest, ali osobno sam svjedokom da sam sve škole (i to besplatno!), koje su me formirale kao èovjeka i stvaraoca, završio u Titovo doba. To ne moæe prekriti nitko! Pogotovo ne u mojoj duši… Predrag Vraneševiaè, muzièar: Zašto naslov «Tito, Partija – prava demokratija”? Zato što u vreme Druga Tita i Partije umetnik nije morao da se poniæava i da ide unaokolo da moljaka. Ljudi su cenili umetnièka dela. Da æe Titovo doba ostati zapamæeno kao Periklovo doba kulture juænih Slovena, izjavio je naš poznati reditelj æivojin Pavloviæ. Haris Dæzinoviæ, pjevaè: Tito je èudo, oboæavao sam ga. Meni je u tom sistemu bilo jako lijepo, rodio sam se u njemu, imao sretno djetinjstvo, imao sretnu mladost, bio, nako, solidan graðanin koji se ponašao prema svim zakonima i pravilima igre... Ja i sad kaæem da sam za vreme Tita æiveo potpuno bezbriæno, što sa današnjih pozicija cenim neuporedivo više nego tada. U to vreme takav æivot je bio nešto uobiæajeno. Relja Bašiæ, glumac: Titov utjecaj na Hrvatsku bio je velik, cijenim njegovo odbacivanje Informbiroa, antifašizam i pribliæavanje civiliziranom svijetu. Zlatko Dizdareviæ, novinar: Tito je iza sebe ostavio svoj vjeèiti historijski trag. Ljudi ne umiru dok im je trag æiv. Oni koji nikakvog traga nemaju, ne postoje. Drama je kad nepostojanje poène još za æivota kao mnogima danas. Jedino tuænije jeste takve birati opet, pa opet i opet. Sve do prestanka postojanja – onih što biraju. Dæimi Karter, predsjednik SAD: Tito se borio protiv fašizma. Dræao je šest razlièitih etnièkih grupa zajedno. Izdræao je pritisak komunista iz SSSR-a. Staljinu je rekao èuveno "ne". Bio je jedan od osnivaèa pokreta zemalja u razvoju i èovek koji je traæio praktièna i trajna rešenja... Milovan Ðilas, politièar: Tito je u ratu pokazao izvanserijsku hrabrost koja je ponekad nalikovala na ludost. Kad je jednog dana dobio izvještaj o olakom prodoru èetnika na Pivsku planinu i gubicima 2. proleterske, Tito se toliko naljutio da je naredio pokret prateæeg bataljona i stavivši se bataljunu na èelo – krenuo ka Durmitoru da lièno pokaæe kako se treba boriti (…) Slavko Godstein, knjiæevnik: Ne samo na osnovu vlastitog iskustva, nego i svih naših istraæivanja, mogu reæi da je Josip Broz slojevita liènost. U svijetu - gdje je o njemu u posljednje vrijeme objavljeno nekoliko respektabilnih djela - odnos prema Titu se uravnoteæio. Generalno, danas prevladava stav da je rijeè o velikom voði pokreta otpora u Drugom svjetskom ratu i prvog breši u staljinskom monolitu. Dakle, èovjeku koji se jedini u svijetu tako direktno suprotstavio i Hitleru i Staljinu. Prije dvije godine, prilikom obiljeæavanja sedamdesete obljetnice saveznièkog iskrcavanja u Normandiji, na sveèanosti na kojoj su bili amerièki predsjednik Obama, ruski predsjednik Putin i drugi najvaæniji svjetski lideri, prikazane su slike samo pet povijesnih liènosti: tri lidera antifašistièke koalicije, prvih ljudi SAD-a, predsjednika Roosevelta, Rusije Staljina i Velike Britanije premijera Churchilla, zatim francuskoga generala De Gaullea, te kao petog Josipa Broza Tita. Nikoga drugoga.

Dr. Nijaz Hadæiæ, lièni ljekar druga Tita: Na nedavnoj proslavi 70-te godišnjice saveznièke invazije u Normandiji, na kojoj su se okupili svi lideri iz dræava antifašistièke koalicije iz Drugog svjetskog rata, na plaæama Normandije bili

su postavljeni veliki videozidovi na kojima su prikazivani dokumentarni snimci iz rata. Na dva takva snimka pojavila se fotografija skupine partizana sa potpisom "Yugoslavie" i veliki portret Josipa Broza Tita, jedinog vođe pokreta otpora u okupiranoj Evropi, koji je posebno izdvojen.